

Громадські ініціативи як один з можливих інструментів реалізації права на місто. Український вимір.

Авторство концепції «права на місто» належить французькому соціальному географу та соціологу Анрі Лефевру та було сформульоване у праці «Право на місто» 1967 року. Дослідник вважав, що право на місто – це найвища форма людських прав в урбанізовану епоху, право на свободу, право на індивідуалізацію в соціалізації, і право населяти. Це право на творення міської повсякденності і міського простору, право на участь в розвитку міста і апропріацію міського простору для колективних потреб. У його трактуванні два основні виміри права на місто – це **право на участь і право на апропріацію міського простору** [1].

Право на місто починається тоді, коли мешканців позбавляють права вільно використовувати міський простір для колективного досягнення життєвих цілей (апропріація) та права участі у розвитку міста. Іншими словами, змінюють (перебудовують, забудовують, руйнують, переселяють, виселяють) без участі мешканців [2].

У цьому тексті ми хочемо зробити акцент лише на одному з вимірів права на місто - праві на участь, а точніше на одному з можливих інструментів його реалізації.

Право на участь – це свого роду партисипація, громадянська партисипація. Громадянська партисипація це: участь – а саме, спосіб активної участі в різноманітних подіях, які нас стосуються; можливість вести активну діяльність, висловлювати думку стосовно процесів, що відбуваються у публічній сфері спілкування з владою – а саме, підтримка органів влади і громадян в процесі спільного прийняття рішень [3]. Одним із можливих інструментів такої партисипації є наявність ініціатив громади, або окремих мешканців міст, які засвідчують їхнє ставлення до міського простору не як до чогось заданого та непорушного, чогось, що можна лише споживати, однак до того, що можна

самостійно творити або ж (пере)творювати, чогось за що вони несуть відповідальність на рівні із владою міста.

У 2016 році команда проекту Mistosite створила базу міських ініціатив України, у якій міститься інформація про ініціативи та організації, діяльність яких пов'язана із вирішенням загальноміських або більш локалізованих проблем, таких як питання незаконної забудови, благоустрою тощо¹. Вочевидь, до бази потрапили не усі ініціативи, а ті, організатори яких відгукнулись на прохання бути зареєстрованими у такий спосіб, отож, припускаємо, що таких активностей набагато більше, однак і наявна база дає нам безцінну можливість ознайомитись із напрямками діяльності існуючих ініціатив, географією їх виникнення та поширенням (загальноукраїнська, загальноміська, локальна, тощо).

У базі міститься інформація про 213 ініціатив що поділяються за наступними напрямками діяльності:

- (само)управління
- інформаційна діяльність
- благодійність
- благоустрій
- дискриміновані групи
- житло і ЖКГ
- захист довкілля
- захист тварин
- культура
- містобудування і архітектура
- освіта
- ревіталізація
- спорт і здоровий спосіб життя
- транспорт

¹ Детальніше ознайомитись із базою можна за посиланням: <http://mistosite.org.ua/initiatives>

Інформація стосується ініціатив у 41 місті України. Йдеться про такі міста як Івано-Франківськ, Бердичів, Боярка, Броди, Біла Церква, Виноградів, Вишгород, Вишневе, Вінниця, Гадяч, Глухів, Дніпро, Добропілля, Дрогобич, Житомир, Запоріжжя, Зеленодольськ, Кам'янець-Подільський, Київ, Комсомольськ, Краматорськ, Кременчук, Кривий Ріг, Ладижин, Луцьк, Львів, Миколаїв, Одеса, Полтава, Рівне, Славутич, Тернопіль, Тернівка, Узин, Харків, Херсон, Хорол, Черкаси, Чернівці, Чернігів, Южноукраїнськ.

Як бачимо, географія активних міст є доволі широкою.

Загалом, найбільша кількість ініціатив зафіксована у столиці – 82. На другому місці по кількості Львів (34), на третьому Харків та Івано-Франківськ (13), 12 ініціатив зафіксовано в Одесі, у решті міст від 1 до 7.

Переважаючі напрямки діяльності ініціатив знаходиться у таблиці №1.

Таблиця №1

Напрямок діяльності	К-ть ініціатив	Відсоток
культура	67	29,3%
благоустрій	55	24,0%
освіта	42	18,3%
(само)управління	40	17,5%
захист довкілля	25	10,9%
містобудування і архітектура	24	10,5%
транспорт	23	10,0%
ревіталізація	18	7,9%
спорт і здоровий спосіб життя	13	5,7%
дискриміновані групи	10	4,4%
захист тварин	9	3,9%
інформаційна діяльність	6	2,6%
житло і ЖКГ	5	2,2%
благодійність	3	1,3%

** Кількість ініціатив, перелічених у таблиці, перевищує 213, оскільки у базі ініціативи можуть накладатись за напрямками, наприклад, одна і та ж сама ініціатива може бути зарахована до таких напрямків як транспорт, містобудування і архітектура, дискриміновані групи, благоустрій, (само)управління.*

Отже, найбільш активними напрямками є культура (29,3%), благоустрій (24%), освіта (18,3%), (само)управління (17,5%). Можна припустити, це саме ті галузі, які є найбільш проблемними для мешканців тих чи інших регіонів, міст, чи навіть районів у містах.

На підставі самого факту наявності в Україні ініціатив, які включаються у процеси містотворення можемо твердити про те, що мешканці сучасних українських міст реалізують право на місто (принаймні в одному з його можливих вимірів).

Література

1. Right to the City. In Lefebvre, Henri (1996). Writings on cities. Oxford: Blackwell
2. Тищенко Ігор. Лекція «Право на місто» [Електронний ресурс]: Prometheus. — 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) : кольор. ; 12 см. — (Платформа масових відкритих онлайн-курсів Prometheus). — Систем. вимоги: Intel Celeron 1.80 GHz; 1 GbDDR; CD-ROM Windows 7 Ultimate. — Назва з титул. екрана
3. Громадянська активність на прикладі партиципаторного бюджету. [Електронний ресурс]: Презентація. — 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) : кольор. ; 12 см. — (Інформаційний сайт). — Систем. вимоги: Intel Celeron 1.80 GHz; 1 GbDDR; CD-ROM Windows 7 Ultimate. — Назва з титул. екрана